Posamezna številka Din 1.50. Poštnina plačana v gotovini.

GLASILO NEZAVISNE DELAVSKE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek. — Uredništvo in upravništvo: Karl Marksa (preje Turjaški) trg št. 2, pritličje. — Naročnina za mesec 6, četrtletno 18 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Štev. 1. LJUBLJANA, četrtek, 3. januarja 1924. Leto II.

Kmetom ob novem letu.

Nikdar še niso stopili kmetje v novo leto v tako težkem položaju, kakor letos. Kdaj so imeli tako visoke davke, kdaj so bili tako ogoljufani, prevarani, pa tudi razočarani od klerikalnih, samostojnih in drugih strank? Kdaj so pa tudi imeli kuluk?

Da, kuluk, v tem znamenju se pričenja za kmeta novo leto in v tem znamenju se bo tudi živelo celo leto. Povečana draginja in povečani davki — to nam govori kuluk in obeta napraviti kmete na vasi še siromašnejše in brezpravnejše.

Županstva v Sloveniji so že dobila naročila, da sestavijo sezname vseh onih, ki bodo morali opravljati kuluk. Kdor pa ne bo maral popravljati cest in delati škarp, pa bo moral plačati toliko in toliko dinarjev. Prav po balkansko!

Kuluk pa je tudi znamenje, kako so jo klerikalci v preteklem letu zavozili in prodajali ljudske interese samo zato, da bi se jim posrečilo, preriti se do koril. Kričali in ponujali so avtonomijo, omogočili so pa centralistično radikalno vlado z Markovim protokolom in prinesli so kuluk in povišanje davkov. — Kmetje, doklej boste še verjeli klerikalnim goljufom? Doklej boste še poslušali Korošca? In doklej boste še metali kroglice v škrinjico klerikalne ljudske stranke? Kadar slišite besedo kuluk, kadar vam bo občinski birič pred cerkvijo klical o kuluku in kadar bo prišel izterjalec davkov ali pa sodni birič s svojo torbo po težko prigarane krajcarje, takrat se spomnite in pomislite, da je temu kriva klerikalna stranka in da je Korošec tisti, ki nosi za to odgovornost (Markov protokol!!), čeprav govori, da ne. Kmetje, takrat obrnite hrbet klerikalnim poslancem in agitatorjem ter stisnite pest.

Razdelitev veleposestev, agrarna reforma — to je drugo, kar zadeva kmeta in na kar se mora spomniti ob novem letu. Ali spomini na agrarno reformo — ni si jih želeti takih. Po prevratu obljubljanje na vseh koncih in krajih, da se veleposestva razdele med kmete. Polno obljub, kajti gospoda se je bala, da ne bi kmetje, zrevolucionirani vsled vojne, kar sami vzeli zemljo. Ves aparat je bil na nogah. Zraven žandarja in srbskega vojaka se je postavil še duhovnik, kakor je n. pr. v litijskem okraju sam dekan govoril kmetom: Dobite zemljo, razdelili bomo veleposestva, samo, za božjo voljo, ne bodite taki; le mirnim potom, samo mirnim potom.

Pa je pretekel čas, šlo je mirnim potom in čisto mirno so se lahko kmetje obrisali pod nosom.

Še več! Kjer so si vzeli zemljo, kakor v Dalmaciji in Bosni, tam so jo morali vrniti, ker tako je velela država, ki je govorila z bajoneti.

V letu 1923 doseže to vprašanje svojo krono. Parlament, shajališče mešetarjev za ljudsko kožo, je z zakonom zagotovil magnatom v Vojvodini in Makedoniji, da se zemlja ne bo razdelila med revne kmete. In končno se je kratkomalo ukinilo ministrstvo za agrarno reformo. Amen.

V istem parlamentu, kmetje, pa sedijo klerikalci in se klanjajo Pašićevi bradi ter mrmrajo: Lahko nas takoj imate, samo avtonomijo nam dajte, samo nekaj nam dajte, da bomo izkoriščali to revno slovensko ljudstvo!

Kmetje! Ne avtonomija! Ne klečeplazenje pred ministri! To vam ne bo pomagalo! To ni za vas! In stranka, ki to dela, je stranka, ki vara ljudstvo in dela za kapitaliste.

Če bi bila klerikalna stranka res stranka delovnega ljudstva, potem bi dejala: Ne opravljajte kuluka! Potem bi se potegovala za to, da se zemlja razdeli med revne kmete in ne samo potegovala, temveč tudi organizirala bi dejanski odpor mas proti napadom združenih veleposestnikov in grofov. Ona je nasprotno omogočila gospodarstvo radikalov.

Kmetje! Vaša rešitev je v vas samih! Vašo rešitev boste dosegli, če boste vi sami podali svojo žuljavo roko delavcem, ki delajo v rudnikih in fabrikah ter so ravnotako izkoriščani. Združite se z nami, delavci, in v enotni fronti bomo dosegli, kar hočemo.

Mi, kmetje in delavci, ne maramo avtonomije, ampak zahtevamo več, zahtevamo to, kar mora biti, namreč: mi zahtevamo delavsko-kmetsko vlado Slovenije. Slovenski delavci in kmetje hočemo svojo vlado in ne tako, ki bi diktirala iz Beograda in diktirala v našo škodo. Če bi diktirala v našo korist, če bi bila to vlada delavcev in kmetov, bi jo podpirali. Toda ona ima pred očmi samo polne žepe beogradskih ministrov in bankirjev.

To je izhod, sodrugi na vasi, ki ga vam kaže Neodvisna Delavska Stranka. To je rešitev in ničesar drugega. Združeni delavci in kmetje v boju za delavsko-kmetsko vlado Slovenije!

In če se hočete znebiti kuluka, če se hočete otresti takih davkov, potem stopite v vrste Neodvisne Delavske Stranke, stopite v boj za osvobojenje delavcev in kmetov od vseh kapitalistov, verižnikov in veleposestnikov.

To vam ob novem letu govorijo delavci. p.

Boj za delavski red in službeno pragmatiko v ljublj. občini.

Klerikalci in socialisti so skušali prikazati naš izstop iz Zveze delovnega ljudstva kot beg pred delom in kot radikalno gesto. Pri tem svojem kričanju so pač računali tako: mi bomo prikrili širokim masam ljubljanskega proletariata pismo, ki smo ga sprejeli od občinskega kluba NDSJ in tako se nam bo posrečil manever, osmešiti politiko NDSJ v ljubljanski občini. Ali gospoda je napravila račun brez krčmarja.

Mi smo našim klerikalcem in socialistom že na zadnji seji finančnega odseka povedali prav jasno in odločno, kdo misli delati in kdo ne, kdo se ga boji.

Vprašanje novega delavskega reda in službene pragmatike smo mi pokrenili takoj, ko smo prišli na ljubljanski magistrat. Istočasno, ko smo pripravljali načrt za regulacijo prejemkov mestnih uslužbencev, smo izdelali tudi načrt za novi delavski red in službeno pragmatiko. In že na eni prvih javnih občinskih sej smo zahtevali, da se ima pri dohodarstvenih uslužbencih uvesti osemurni delavnik. Vsi ti izdelani načrti so se nahajali v rokah dr. Periča že julija meseca. Ali on ni smatral za potrebno, da pusti te načrte razmnožiti in jih razdeliti med klube. Morali smo to posebno predlagati v akcijskem odboru Zveze oktobra meseca, vsled česar so šli v zgubo najmanj trije meseci. Istočasno smo zahtevali, da pride pragmatika in delavski red najpozneje decembra na dnevni red.

Ali našim klerikalcem in socialistom se ni nič mudilo. Imeli so najbrže važnejše opravke za razne reprezentacije, zabavne večere, avtomobilne vožnje, nočne kontrole itd. Kaj njim mar delavski red, službena pragmatika, ker ta je itak dobra in ni potrebna sprememb, kakor se je blagovolil izraziti junak občinskega avtomobila; dovolj je, da stoje vse te lepe stvari v programu, da se ž njimi lovi glasove pri volitvah, kaj ne?

Mojstri ste v hinavščini, gospodje klerikalci, ki v Beogradu bljuvate ogenj in žveplo proti radikalcem radi službene pragmatike javnih nameščencev, v Zagrebu sklepate ž njimi kravje kupčije z Markovimi protokoli, v ljubljanski občini pa se previdno izogibate službene pragmatike, kjer lahko v dejanju pokažete, kako si mislite urejeno razmerje med javno korporacijo in njenim uslužbencem in tako pokažete, koliko ste boljši od radikalcev. Ali se morda bojite, da bi mase, ki stoje za vami, spoznale vašo goljufivo igro? Mi vam hočemo nudili obilno prilike, da pokažete svoja demokratična načela v praksi, kakor ste to imeli priliko storiti ob železničarskem štrajku leta 1920.

In naši prijatelji socialisti, ki so deklamirali na svojem shodu o socialistični komunalni politiki, ki so naravnost akrobati v klubovi disciplini, da mora župan na javni seji opozoriti klubovega načelnika na klubove sklepe, zakaj se ti izogibajo delavskega reda in pragmatike? Saj imate prijatelji socialisti ravno tu najlepšo priliko, pokazati socialistična načela. Morda se pa bojite, da bi ga zopet polomil kak Miheve ali kdo drugi v vaši sredi in nehote pokazal svoja socialistična načela v pravi luči.

Radi vam verjamemo, gospoda, da se da z nami težko delati, kakor ste se vsi često o nas izražali. Mi smo namreč taki ljudje, ki ne nosimo programov po žepih, da jih izvlečemo ob volitvah, računajoč na kratkovidnost nezavednih mas. Mi imamo programe zato, da jih oživotvorimo. To, kar je zapisano, smatramo mi za resno, ne pa za reklamo in za sredstvo, s katerim se ogoljufajo mase.

Mi se dela glede delavskega reda in pragmatike nimamo bati, ker to delo smo mi v glavnem končali že poleti lanskega leta. Mislimo, da je ravno narobe, da se tega dela bojite vi. Zapustili smo vas, da ne nosimo soodgovornosti za vaše nedelo. Ker hočemo delati in voditi tako občinsko politiko, ki je v korist proletariatu za njegov boj proti kapitalizmu in za svojo osvoboditev, smo šli v opozicijo.

Ker pa smatramo, da je za proletarsko občinsko politiko predvsem potrebno, da se urede razmere na magistratu, zato bomo z železno vztrajnostjo nadaljevali s tem, da se uredi službeni red mestnega uslužbenstva, da se reorganizirajo uradi, da se iztrebi pašetanje demokratskih veličin in korupcija. Mi hočemo, da se to delo pospeši, ali vi to zadržujete.

Za december ste hoteli dati na dnevni red proračun za leto 1924, računajoč da bomo mi to mimo pripustili in da bodete zopet lahko zavlekli pragmatiko in delavski red.

Kakor smo vam povedali v seji finančnega odseka, tako vam povemo sedaj tu, da bodemo založili vse svoje sile in izrabili vsa parlamentarna sredstva, da se ima prej rešiti vprašanje službenega reda, predno se bo rešil proračun. Tekom meseca januarja bo dovolj časa za oboje. Boste pač morali malo zavihati rokave in delati. Mi se dela ne bojimo. Mesto da posedate po gostilnah in kavarnah, hajdite v mestno posvetovalnico; na delo vas je poslalo ljubljansko delovno ljudstvo na ljubljansko občino, ne pa za reprezentacijo.

Svetek, prejšnji Bernotovec in nekdanji pristaš diktature proletariata, je sicer dejal na zadnjem socialističnem shodu, da je bolje za proletariat, če sede na ljubljanskem magistratu sami socialisti in klerikalci in tam ničesar ne delajo, kot pa če bi tam sedeli demokrati. Ali mi resno dvomimo, če Svetek, ta revolucionarni kameleon in prejšnji nasprotnik zveze, veruje v to svojo teorijo. Sicer pa ona odgovarja politiki, ki jo on vodi v osrednjem društvu kovinarjev.

Izgovor, da mora biti proračun pod streho, ne drži. Bodete pač morali delati s provizorijem za januar.

Pričakujemo, da bodete v prvih dneh januarija predložili odsekom delavski red in službeno pragmatiko v pretres.

Letna bilanca.*

Te dni so napravila vsa kapitalistična podjetja svoj letni zaključek. Leto se je zanje končalo večji del jako ugodno — privatno premoženje zaznamuje precejšen prirastek. Naravno, da izkazuje bilanca konsumenta, t. j. delojemalcev radi vzročnosti, ki je posledica družabnega reda — velik primanjkljaj. Kar je na eni strani letni plus — je na drugi letni minus. Ta minus pa ni samo materielni, ampak tudi že idejni. S tem je načeta »zlata rezerva« proletariata — na korist velekapitalu, ki se vedno bolj konsolidira. Ni to slučaj samo pri nas, ampak po vsem velekapitalističnem svetu (če izvzamemo mogoče le Anglijo, kjer je delavstvo doseglo v zadnjem mesecu nepričakovane uspehe.) Bilanco Nemčije je sarkastično in kratko podal znani gospodarski glosator Morus — in ker je ta bilanca več ali manj tudi naša bilanca, jo prinašamo tu v doslovnem prevodu.

»Leto 1923 bo ostalo zapisano z zlatimi črkami v zgodovini nemškega gospodarstva. Prineslo je delavstvu zopet ono nravno prostost, katere je zmožen samo človek, ki podredi samovoljno svoje egoistične želje višjim idejam. Podjetniku je pa prineslo ono možnost delovanja, ki jo mora imeti, da postane njegovo delo blagoslov za ves narod. To leto je dalo delavstvu zopet staro spoznanje, da zmore rešiti Nemčijo njenega kaosa edino le delo in zopet le

*Prinašamo ta članek, čeludi se z njim v marsičem ne strinjamo, zlasti ne z nekaterimi trditvami proti koncu članka. Uredn.

delo. Delodajalec pa se je zmogel zopet udati svojemu nagonu po »šparanju« — to je, onemu nagonu, brez katerega ni rešitve našemu narodu. Epidemija štrajkov je hvala Bogu končala, ker se je morala umakniti zdravilni epidemiji gladu. Ideja kontrole delavstva nad produkcijo se je globoko zasidrala v višji ideji organične podreditve. Zavarovan po disciplinirnem vojaštvu zmore zopet mirno hoditi na svoj posel oni, ki hoče delati. Država se je prilagodila potrebam gospodarstva, in pridobila s tem zopet na avtoriteti, ki jo mora občutiti delavec, da ne postane žrtev brezvestnega hujskanja tujih elementov. Zato zaključite z vsemi vred: Mir in deseturni delavnik na zemlji, mir in deveturni delavnik pod zemljo — za narodov blagor!«

V teh kratkih satiričnih stavkih leži tudi vsa vsebina enoletne produkcije kapitalističnega časopisja. Ali nismo tudi pri nas dan za dnem morali brati dolgovezne članke o blagoslovu inicialive privatnega kapitala — o višji idejni skupnosti dela in kapitala — o potrebi prilagoditve države raznim privatnogospodarskim interesom itd. — brez konca in kraja je teh gesel, ki jih je kopičilo ravno v zadnjem letu plačano novinarstvo vsega sveta. Deviza je pri tem bila: kuj železo, dokler je vroče. Prej močne, enotne delavske organizacije so se v samomorilnem boju razkosale in cepile — to priliko je bilo treba izkoristiti. Delavstvo se je izrinilo zopet iz postojank, ki jih je zavzelo po vojni — tozadevni zakoni so bili spremenjeni preko noči v karikature prvotnega smisla. In novinarska propaganda je imela uspeh. Izmučeno, do krvi izsesano delavstvo, ročno in duševno, je postalo apatično, neinteresirano. Splošno se ga je polastilo prepričanje — saj je vse zaman, z glavo ne grem skozi zid, vsa politika je le varanje, je laž, je gnus. In kapital je triumfiral. Triumfiral v državni upravi, triumfiral v »javnem mnenju« — kupljenem časnikarstvu. Pri nas je kupil konzorcij Arko & Praprotnik mnenje listov »Jutro«, »Slovenski Narod«, »Naprej«. Jadranska banka je kupila politično prepričanje kar celih strank: narodno-napredne, narodno-socialne, radikalne in stranke »zemljoradnikov«. Sindikat klerikalnih denarnih zavodov ima v »Slovencu« svojo močno roko — tako so se našli v bratskem objemu kupci in prekupčevalci narodne volje. »Koof mich —« je žig, ki je zaznamovan na čelu naših »neodvisnih« glasil. Proletariat, razedinjen, nemočen — pa se davi na šahovski deski svoje gospode in ta gospoda sedaj proslavlja leto 1923, ki ji je prineslo razdor v delavskem pokretu. Letna bilanca delavstva je velik minus. Zaznamovati je nazadovanje v strokovnih in političnih organizacijah. To si moramo povedati, da bodo naša pota v letu 1924 tem bolj jasna in ostro začrtana. Skupna fronta vseh zasužnjenih bo naša novoletna parola. Na branik za zadnje preostanke socialne zakonodaje. Boj vsakemu kompromisu z mafijo kapitalistične družbe. Rusija — zgled njen — bo tvorila kot dosedaj, tudi še zanaprej hrbtenico revolucionarnega gibanja. Anglija pa nam je postala svetel spomenik dela, ki ga premore kolektivna volja. Največji imperij se pripravlja na preureditev države. Kapitalistični družabni red naj zamenja tam v doglednem času socialno pravičnejši — in v kratkem času zatem — socialno povsem pravičen to bo takrat, ko bo množica obračunala s svojimi dosedanjimi, h kompromisom nagibajočimi se vodji. Rusija bije svoj boj — Anglija vstopa v njega — in mali narodi ne bodo stali desinteresirano ob strani. Ne več! Leta 1924 bodo padle nove kocke. Tank.

Za vpostavitev odnošajev z Rusijo.

Zadnja dva tedna je stopilo vprašanje vpostavitve odnošajev z Rusijo v celi Evropi in celo Ameriki v ospredje. Vrše se pogajanja, sklepajo dogovori in buržuazni časopisi pripravljajo ponekod teren za priznanje Rusije de jure. Oglejmo si, kako je s posameznimi državami.

Poljska je priznala sovjetsko vlado.

V svoji izjavi, s katero priznava poljska vlada sovjete »de jure«, pravi, da vzema na znanje rusko ustavo od 6. julija, s katero je stvorjen Savez Socijalističnih Sovjetskih Republik; ravno tako vzema na znanje deklaracijo S. S. S. R., da bo izpolnila sporazum z drugimi državami. Poljska pristane na to, da vzpostavi normalne diplomatske odnošaje z Rusijo.

Čičerin komisar za zunanje zadeve, je v svojem govoru izjavil zadovoljstvo ruske vlade za priznanje S. S. S. R. »dejure« in ponovil svoje obete: da bo izpolnil riški dogovor in vse ostale dogovore s Poljsko.

Italija za priznanje.

Musoslini je nedavno v senatu nastopil za de jure priznanje sovjetske vlade. To je precej vplivalo na ostale države in celo najzagrizenejši protivniki sovjetov hitijo — da jih drugi ne prehite vzpostavljati odnošaje z Moskvo. Zlasti imamo pred seboj

akcije Francije.

Časopisi, ki stoje v direktni zvezi z vlado, so pričeli z živahno kampanjo, da se stvorijo stiki z Rusijo. Pri tem naštevajo sporna vprašanja, ki bi se dala na ta ali oni način rešiti, saj se nacijonalni interesi Rusije in Francije nikjer ne križajo«, kakor pravi »Temps«. Vzporedno s to preorijentacijo Francije, opazimo tudi

v Jugoslaviji

spremembo kurza, kar potrjuje ponovno kako silno je Jugoslavija odvisna od Francije. Ministrski svet je že parkrat razglabljal o vzpostavitvi odnošajev in časopisi so se pričeli zavzemati za to misel. Ali dalje se ne pride. Poslaništvo Sovjetske Rusije v Pragi pa medtem pravi sledeče: »Za sporazum med sovjetskimi republikami in kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ni nikakih zaprek. Obe vladi imate politični interes, da se zbližate. S strani sovjetskih republik bo našla kraljevina SHS v tej smeri popolno razumevanje in pripravljenost, da se ji pride nasproti.«

Drugače je

z Anglijo.

Ona je sicer že leta 1919 pričela po malem navezavati stike s sovjetsko Rusijo, dokler ni prišel v London stalni sovjetski delegat. Ali kljub tem dejstvom je bila Anglija najhujša nasprotnica Rusije in tajna gonilna sila vseh intervencij. To se je pokazalo že večkrat n. pr. v poletju 1923, ko je lord Kerzon poslal sovjetski vladi kar ultimatum. Znova vidimo sovražno ost angleškega imperijalizma v noti v Afganistanu pretečenega tedna. V tej ultimativni noti zahteva Anglija od te azijske države, da prekine odnošaje z Rusijo in sprejme angleške zahteve, sicer se bo poprijela vojaških sredstev. Ta napad pomeni pravzaprav naskok na Rusijo. Zakaj dela Angleška take korake, se vidi v nekem časopisu, ki piše: »Rusija z boljševiško vlado je nevarna za Afganistan, kakor je bila za časa carske vlade. Rusija je vedno stremela, da zada Angliji udarec v Indiji.« Indija je namreč temelj angleškega imperijalizma in ta temelj so že pričele razjedati borbe Indijcev, ki hočejo samostojnost in prostost. Bližina Rusije, boljševiške države, daje tem bojem še večji značaj in nevarnost za Anglijo. Zato vedno taki izpadi Anglije proti proletarski Rusiji, ki pa se mirno končajo. Tako se je tudi poslednji.

Jak pokret za vzpostavitev odnošajev z Rusijo imamo

v Zedinjenih državah

severoameriških. Precejšnje število senatorjev in poslancev Zedinjenih držav je zadnje poletje obiskalo Rusijo; trgovci in bankirji so jo preiskali. Vsi so se nato izjavili za ožje odnošaje z Rusijo, nekateri celo za priznanje. Zlasti se trudi senator Borah za izpremenitev politike napram sovjetskim republikam. Pridobil si je pristašev ne samo med delavci in farmerji, nego tudi med industrijalci in finančniki.

Zgodilo pa se je nekaj zanimivega. Državne oblasti so kar naenkrat odkrile dokumente o komunistični propagandi v Ameriki, ki ima za cilj izvesti revolucijo in namestiti rdečo zastavo na parlamentu (!). Na podlagi teh odkritij, ki obremenjujejo sovjetsko republiko, je ameriški predsednik odklonil vsako zbližanje z Rusijo. Vsa ta odkrita »zarota« pa ni ničesar drugega, nego igra, ki se jo je poslužila ameriška vlada, da prepreči zbližanje z S. S. S. R. Poslanci sami srdito napadajo državnega tajnika in mu očitajo, da so najdeni dokumenti falsifikat, da so ponarejeni v svrho mistifikacije javnosti. — Kako se bo stvar iztekla, se ne ve. — Omenjeni slučaj pa kaže, kakšnih sredstev se zna posluževati buržuazija proti delavski državi.

* * *

Tako postaja sovjetska Rusija vedno močnejši faktor na zemeljski obli. Ona stoji, ona napreduje in to uvidevajo tudi najhujši nasprotniki, ki se radi tega izjavljajo za vzpostavitev odnošajev. Vse klevete meščanskih listov in buržuazne justice v Lausanni ter vsi napori ruske reakcijonarne buržuazne emigracije in internacijonalnih socijal-demokratov — menjševikov ne zaležejo ničesar.

K VOLITVAM.

Opozarjamo vse krajevne organizacije Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije, da dobro pazijo, kdaj razpišejo oblasti volitve v gotovih krajih, kajti mogoče je, da se volitve razpišejo čisto na tihem in tako onemogoči Neodvisni Delavski Stranki Jugoslavije vložiti svojo kandidatno listo.

Nadalje ponavljamo še enkrat:

N. D. S. J. se udeleži vseh volitev popolnoma samostojno in vloži svojo kandidatno listo. Ne spušča se v nobene kompromise in postavlja za kandidate samo člane oziroma dobre somišljenike.

Kjer pa N. D. S. J. ni vložila svoje liste, tam napove ona bojkot volitvam in pozove delavstvo in druge volilce, da se volitev ne udeleže.

Pokrajinsko tajništvo N. D. S. J.

Za nemške sodruge so darovali: Komarek Ivan, Jagoče, Din 12.50; Viktor Kokalj, Din 10. **Skupaj Din 22.50.**

LISTEK.

D. G.:

Glose k narodnostnemu vprašanju.

(Nadaljevanje.)

V tem grmu torej tič zajec! Ako sodrug Marković ne pozna bistvene razlike med avtonomistično in federalistično ureditvijo, naj nam dovoli, da mu jo tu razložimo mi, ki smo živeli v avtonomistično urejeni državi in občutili vse blagodate tega avtonomističnega sistema. Bistvena razlika tiči v tem, da so pri federativni ustavi posamezne države (dežele, kantoni) v vseh onih zadevah, ki spadajo v njihovo legislativno prerogativo (v njihov parlament) popolnoma suverene (švicarski kantoni, posamezne republike Ameriške Unije), dočim v avtonomiji to ni slučaj. V avtonomnem deželnem zboru (pokrajinskem parlamentu) sklenjen zakon ne potrebuje samo sankcije kralja ali državnega predsednika, temveč tudi odobritve osrednje vlade. Avstrijski notranji minister je lahko predložil ali pa tudi ne predložil avstrijskemu cesarju v avtonomnih deželnih zborih sklenjeni zakon. Često pa je avstrijska vlada vsebino takega naravnost diktirala: ali bo tak zakon, ali ga pa ne bom predložila cesarju v podpis.

Tako je sodr. Marković! In kako bi izgledala ta »popolna ravnopravnost« jugoslovanskih provinc, katerih zakoni bi šli kralju v podpis po rokah gospoda Pašića, si vsak slovenski kmet in vsak naš delavec prav hitro izračuna in bi bilo torej smešno misliti, da je mogoče napraviti iz avtonomije kako bojno politično parolo.

Sodr. Marković misli torej, da dela federativna ustava nujno pregraje med posameznimi narodi ali bolje med posameznimi federiranimi državicami? Naj si sodr. Marković ogleda Švicarsko kot federacijo, ali pa Zedinjene države in bo videl koliko je opravičena ta bojazen. Sicer pa prepustimo fraze o »zlivanju« naših narodnosti buržuaziji, ker to spada v njen delokrog!

Zahtevamo torej »dvostranski dogovor«, odnosno »mnogostranski dogovor«, kajpada, sodr. Marković! In tega dogovora med Srbijo, Hrvatsko, Vojvodino, Slovenijo, Bosno in Hercegovino, Črno goro in Makedonijo[5], nočemo napraviti našim buržuazijam kolikormogoče lahkega, temveč kolikor mogoče težkega. Ali jim ga moremo z našo propagando za maksimalne zahteve tako zagreniti, da ga bodo končno sklenili naši kmetje in delavci sami.

Sodr. Marković prav lepo uči svoje kritike — ne vem, koliko je ta pouk potreben — da nam nobena oblika buržuazne države ne more biti princip, temveč samo taktika. Toda sodr. Marković ostaja ravnotako malo temu svojemu nauku zvest, kolikor empirični teoriji o narodnosti. Da, ravno radi tega, ker nam je ustavno vprašanje takšno vprašanje, ne smemo capljati za dr. Korošcem in bosanskimi agi in begi, temveč moramo hoditi svoja radikalnejša pota. Kako bi izgledalo n. pr. naše delavsko gibanje v Sloveniji, da akceptiramo Koroščevo formulo, ki ni nič drugega, kakor skromna ponudba za kravjo kupčijo, ki je SLS krvavo potrebna za njen razvoj. Dr. Korošec se ravno tako boji federalizma v Jugoslaviji, kakor gospod Pašić, ker njemu služi centralizirana policija in ogromen vojaški aparat, k držita delavske in kmetske mase v sužnjosti, kakor Pašiću.

Sodr. Marković je za uničenje hegemonije srbske buržuazije, toda kako misli on to doseči z avtonomijami, nam ne pove. On issmejava sodr. Mbt, ki zahteva povratek vojakov v respektivne dežele. Toda za božjo volijo, hegemonija srbske buržuazije ne sloni vendar na nekih imaginernih temeljih! Ona temelji ravno na vojaškem in policijskem aparatu! Brez tega aparata ni hegemonije! Kdor hoče torej zadeti hegemonijo srbijanske buržuazije, ta mora hoteti razdeliti policijo in vojaštvo. Zahtevati moramo torej, da se vojaški kadri do skrajne mere zmanjšajo, da se vojaštvo vrne v svoje domače province ter iztrže iz rok srbskih oficirjev. Nam seveda ne more biti vseeno, kdo ima v rokah naše domače vojaštvo. In ravno isto velja za policijo, ki mora preiti v roke provincialnih uprav. Pomen vprašanja vojske razumelo slovenski klerikalci prav dobro in zato so že zdavnaj lansirali v mase parolo: slovenske vojake domov! Mi smo torej tudi tu korak za radikalno buržuazijo in zato Markovićevih izsmejavanj ne razumemo.

Markovićeva formula za avtonomije je taka, da bi je niti naši klerikalci ne mogli sprejeti. Sprejeli bi kot skupno: vnanjo politiko, carinsko politiko, glavna prometna sredstva, toda pri organizaciji državne obrambe, trgovinske politike in državljanskem pravu bi si gotovo pridržali gotove rezerve. Skupnost v urejevanju kazenskega prava in političnih svoboščin, davčne politike (v kolikor ne bi bila federalna), socialne in prosvetne politike pa bi federalisti gotovo zavrnili. Sodrug Marković bo moral torej najprej sam posvetiti tem vprašanjem še precej študija in potem šele zahtevati definicije od svojih kritikov.

Sodr. Marković nam hoče dokazati s pomočjo vsemogočih citatov, kako napačno je zavzemati se v nacionalnem vprašanju za gotove konkretne oblike in kako je z našega stališča edino prav, zahtevati najširšo pravico »samoopredelitve narodov«. Toda on sam se čuti končno prisiljenega, da se zneveri svoji teoriji in defnira svoj avtonomizem. Zakaj? Zato pač, ker je nemogoče operirati z wilsonsko abstrakcijo tam, kjer prihajajo druge stranke z vedno konkretnejšimi zahtevami. Zato, ker se s samoopredelitvijo ne da jugoslovanskemu delavcu in kmetu jasno predočiti, za kaj se pravzaprav borimo. Pred in med vojno je bila taka parola mogoča, danes pa ni več, ker jo je verzajski mir popolnoma diskreditiral. Danes moramo pred mase z zahtevami, ki so njihova neposredna živa potreba in ki jih one lahko zagrabijo z rokami. Situacija je ona, ki zahteva od nas konkretnosti, prav materialne konkretnosti. Mi moramo biti danes bolj konkretni, kakor naše malomeščanstvo, ako hočemo napraviti iz narodnostnega vprašanja kako bojno parolo in ako hočemo, da pojdejo mase za nami in ne za malomeščanskimi voditelji.

Sodr. Marković (in mnogi drugi) pa živi še v eni usodepolni zablodi glede našega nacionalnega vprašanja, t. j. da je dana mogočnost, da pridemo v Jugoslaviji do nekega širokega buržuaznega demokratizma, kjer bi se to vprašanje rešilo in napravil narodnostni mir. Teoretično da, praktično pa ne v doglednem času. Srbijanska buržuazija si bo na podlagi logičnih sklepov ravno tako malo hotela odžagati vejo, na kateri sedi, kakor nemška buržuazija v bivši Avstriji. Rešitev nove ustave Jugoslavije se bo reševala na bojnem polju, kakor se rešavajo vsi taki konflikti.

Mi bi imeli k izvajanjem sodr. Markovića še marsikaj pripomniti, toda njegovo stališče v našem nacionalnem vprašanju pripada že prošlosti in zato se ustavimo pri teh glavnih točkah. Glede njegove brošure »Nacionalno pitanje« mu priporočamo, da jo primerno očisti in zlasti, da izpusti iz nje poglavje o Renner-Bauerjevi teoriji ter da jo publicira tudi za Slovence. Najbolj moder ni tisti — pravi Lenin — ki ni napravil nikoli nobene napake, ampak tisti, ki ni napravil nikoli nobene usodepolne napake. Zato je tudi nepotrebno, da skuša Marković prikriti te svoje napake z vehemenco svojih replik. Sodr. Marković se mora navaditi tolerance nasproti svojim mlajšim sodrugom in vedeti, da tudi on ni ne večen in ne vsega veden. S takim svojim nastopom samo potrjuje obdolžitve svojih nasprotnikov, da je on sam največ kriv za razmere v stranki. In ker imamo pred vsem pred očmi stranko, se bomo mi takim maniram odločno upirali, pa naj prihajajo od katerekoli strani!

(Konec.)

[5] Tudi Marković je mnenja, da je Makedonija v Jugoslaviji nek poseben problem. Kako dati Makedoniji svobodo, da stopi v prostovoljno federacijo, ko pa ni vsa v Jugoslaviji? Tudi Slovenija ni vsa v Jugoslaviji, pa nam ne dela to nikake preglavice.

Štepanski:

Načrt tez o nacionalnem vprašanju v Jugoslaviji.

(Nadaljevanje.)

IV.

Državna ustava.

Naša logika teh gospodarskih razmer je zahtevala ob srbske buržuazije, da zagotovi svoje prednostno stališče kot osvojevalka v novi državi. To je bilo le na ta način mogoče, da si stvori centralizran državni stroj, kajti le tako je mogla upati, da si zagotovi tudi materialne prednosti. Ona je morala obdržati vojsko, policijo in zunanje urade v svojih rokah. Federativna uredba na demokratični podlagi ali celo obsežna avtonomistična ustava bi jo morala kot gospodarsko slabejšo potisniti v ozadje. S tem slučajem sta hrvatska in slovenska buržuazija tudi računali in da ni do tega prišlo, se ima zahvaliti srbska buržuazija samo splošnemu nepoznavanju srbskih razmer s strani hrvatske in slovenske buržuazije, splošni desorganizaciji ljudskih množic, ki so si obetale vse mogoče od nacionalnega ujedinjenja; italijanskim četam, ki so stale v Dalmaciji in v Primorju in napravile slovensko in hrvatsko buržuazijo ubogljivo; kratkovidni politiki Stepana Radića in pomanjkanju solidne delavske stranke. Buržuazija Srbije ne more opustiti centralizma, ne da bi si izpodkopala temelja lastne nadmoči in svojega gospodarskega uspevanja.

V.

Gospodarske posledice centralizma in vzplamtenje nacionalnih bojev v Jugoslaviji.

Gospodarsko razmerje sil jugoslovanskih pokrajin se more sledeče označiti: Balkanske province (Srbija, Makedonija, Bosna in Hercegovina) obsegajo tri petine ozemlja in dobro polovico prebivalstva Jugoslavije ter plačujejo eno tretjino celokupnih davkov. Severne pokrajine (Vojvodina, Hrvatska, Dalmacija in Slovenija) tvorijo torej dve petini ozemlja s slabo polovico prebivalstva in plačujejo dve tretjini celokupnih davkov. Vojvodina in Slovenija plačata trikrat več celokupnih davkov na glavo kot Srbija. Buržuazija Srbije, ki se je popolnoma zagotovila svojo premoč s centralizacijo državnega ustroja, ni samo neomejena gospodarica dotekajočih davkov, ampak poskuša tudi v svojo lastno korist zaustavljati gospodarski in kulturni napredek severnih pokrajin, in sicer na sledeči način: 1. da porablja nerazmerno večje proračunske vsote za lastno pokrajino kot za severne davčno-obvezne province; 2. da pusti dotok denarja iz vseh državnih zavodov v Srbijo in ga porablja samo v Srbiji, s čimer nastaja pomanjkanje denarja v drugih pokrajinah in ovira trgovino in industrijo; 3. s tem, da si pridržuje vse izdajanje koncesij, da ovira industrijski razvoj v industrijskih centrih severa in forsira njen početek v Srbiji; 4. s tem, da ne daje iz državne hipotekarne in narodne banke podjetjem v severnih pokrajinah nobenih kreditov; 5. da plasira vsa državna posojila v Srbiji. Z eno besedo, ona vrši izrazito kolonialno roparsko gospodarstvo v bolj razvitih pokrajinah. Gospodarska povzdiga Srbije in obogatenje srbske buržuazije naj se izvrši na račun razvitejših pokrajin. To tvori glavni vzrok za nacionalne boje v Jugoslaviji.

Po tem roparskem gospodarstvu, ki se razvija dalje radi gospodarskega in političnega pritiska od strani Francije in radi stalnega povečevanja izdatkov za armado, pripravljeno proti vzhodu, so pa prizadeti v prvi vrsti delavci in kmetje severnih pokrajin, na katere so zvaljena davčna bremena. Drugojezične (Slovenija, Vojvodina, Makedonija) in drugoverske (katoliška, ortodoksna, muslimanska) buržuazije z lahkoto torej nahujskajo ne samo meščanskih in malomeščanskih elementov, ampak tudi proletarske in kmetske duhove proti srbski buržuaziji, odnosno proti vsem Srbom in razvijejo centrifugalne sile.

VI.

Predpogoji za rešitev nacionalnega vprašanja v Jugoslaviji.

Gospodarskega in kulturnega izenačenja v jugoslovanskih pokrajinah ni pričakovati pred polstoletjem. Radi tega so predpogoji za izpremembo nacionalnih odnošajev v Jugoslaviji sledeči:

Uničenje nadoblasti buržuazije Srbije v državi, preprečenje izkoriščanja naprednejših pokrajin na račun gospodarsko zaostalih, odstranitev militarističnega moloha, ki se nahaja izključno v rokah buržuazije Srbije in se vedno veča; razkosanje centralnega policijskega aparata in popolno odstranjenje junkerstva v razvitih pokrajinah in fevdalizma v zaostalih. To pa more izvršiti edinole delavsko-kmetska vlada, ki uvede nesebično in brez predsodkov federalistično, zgodovinskim momentom in gospodarski razvojni stopnji poedinih pokrajin odgovarjajočo ustavo v Jugoslaviji in ki bo pustila svobodo onim delom dežele ali celim pokrajinam, ki si žele zveze z drugimi državami. Kot dele take svobodne federacije je smatrati: Srbijo, Hrvatsko, Bosno in Hercegovino, Črno goro, Makedonijo, Slovenijo in vojvodino.

VII.

Končna rešitev nacionalnega vprašanja v Jugoslaviji.

Proletariat si vendar ne dela nobenih iluzij o vrednosti take federacije v rokah buržuazije. Federacija, obvladana po buržuaziji, bi varovala samo gospodarske in nacionalne interese lastnega razreda in zatirala ter izkoriščala ne samo tujejezičnih elementov, temveč tudi lastne delavce in kmete. V onih pokrajinah, kjer bi prišle na krmilo klerikalne meščanske stranke (Slovenija), bi se pridružilo nacionalnemu in gospodarskemu pritisku še stremljenje po duševnem zasužnjenju. Končnoveljavno osvobojenje vseh narodnosti Jugoslavije je mogoče šele z odpravo profita in upostavitve svobodne socialistične sudetsko-podonavsko-balkanske federacije, pri čemer bi se združile tudi one nacionalnosti s svojimi konacionalnimi, ki se nahajajo na eni strani v Jugoslaviji in na drugi strani izven Jugoslavije kot manjšine. Dokler je pa taka osvoboditev narodnosti nemogoča, stoji NDSJ za vse nacionalne zahteve nacionalnih manjšin v Jugoslaviji in je pripravljena, iste z vsemi razpoložljivimi silami podpirati.

VIII.

Kulturna spojitev Srbov in Hrvatov.

NDSJ je prepričana, da se bodo Srbi in Hrvatje spojili v eno kulturno enoto v doglednem času z odstranitvijo gospodarskih ločilnih vzrokov, da pa vendar to ne predpostavlja nobene centralizirane državne uredbe (Švica, Amerika, Nemčija itd.). Ravno tako misli, da se bo stvorila iz različnih jugoslovanskih pokrajin s časom višja gospodarska enota, posebno po izgradbi prometnih sredstev.

Ona ta čas vendar smatra za gospodarsko in kulturno škodljivo in nasprotno cilju, vsiliti jih v centralizirano upravo.

IX.

Su-Do-Ba federacija.

NDSJ je mišljenja, da je bila zahteva po socialistični balkanski federaciji na predvečer balkanskih vojn taktično dobro in upravičeno geslo, da pa jo je smatrati v bodoče za odpadlo, kajti pri srednjeevropski revoluciji bi se morala izkazati brezpogojno kot ovira nacionalnega vprašanja in bi vedla v razcepljenje Jugoslavije. Iz tega vzroka gre v bodoče njena tozadvena zahteva za tem, v kateri bi bile poedine republike Jugoslavije pod proletarsko ustavo kot enakopravni deli.

(Konec.)

INTERNACIONALNI PREGLED.

Iz Francije.

Poincaré proti stradajočim nemškim otrokom. Po posredovanju Internacionalne Delavske Pomoči bi se namestilo v Franciji okrog 500 gladujočih nemških otrok pri raznih delavskih rodbinah. Vse za to potrebne predpriprave so se že izvršile. Francoska vlada pa pride in prepove to pomožno akcijo in ne da za deco dovoljeni, da stopijo na francoska tla. Glasilo Komunistične Stranke »L' Humanité« piše k temu: »Naznanjamo celemu civiliziranemu svetu to barbarsko grozovitost. Govori se v Franciji, kakšna protifrancoska propaganda obstoja v inozemstvu. Omenjeni sklep vlade pa bo Franciji več škodoval, kakor vsi dosedanji sovražnikovi napori, in sicer v očeh vseh onih, ki sodijo narod po dejanjih njegovih vodečih mož.« Komunisti bodo radi tega interpelirali v parlamentu.

Demonstracija uradnikov. Pred kratkim se je vršil v največji dvorani mesta Pariza shod uradnikov, na katerem so vsi govorniki desne in leve struje stavili enake zahteve, namreč da se povišajo draginjske doklade na 1800 frankov. Bilo je navzočih 8000 uradnikov. Po shodu so priredili po mestu demonstracijo in peli internacionalo. Šele po dolgem času se je ojačeni policiji posrečilo razpršiti demonstrante. — Enaka zborovanja so se vršila tudi v drugih velikih mestih. Zalegla so v toliko, da je parlament sprejel zvišanje doklad proti volji vlade in je Poincaré dobil precejšnjo klofuto. Vendar uradniki nadaljujejo boj in naznanjajo nove akcije.

Tudi policaji se upirajo. Skoro ob istem času so imeli tudi policaji zborovanje, katerim so sledile demonstracije. Skoro 2000 policajev je v civilnih oblekah demonstriralo pred magistratom in oblast jih je razgnala s pomočjo policajev, ki so bili tedaj v službi. Zato pa so bili pretepeni na sredi ceste policijski ravnatelj in še par višjih uradnikov, nakar so seveda sledile aretacije in odpusti iz službe. Ti dogodki so buržuazno gospodo zadeli kakor strela z jasnega neba in časopisi so polni groženj in predlogov, kako naj se problem reši. — Policaji pa zagotavljajo, da bodo nadaljevali boj.

Konec osemurnika v Nemčiji.

Nova nemška vlada diktatorja Seeckta je z dnem 16. decembrom ukinila osemurni delovni čas. Od tega dne dalje znaša delovni čas za uradnike in rudarske delavce devet ur, a za delavce težke industrije deset ur.

Vse to se dogaja v času, ko je v Nemčiji okrog pet milijonov delavcev brez posla. Mnogi brez dela, mnogi pa morajo delati deset ur na dan — to je rezultat gospodarskega propadanja kapitalizma. Zakaj tako? Da se poveča izkoriščanje, da se zvalijo vsa bremena državnih dolgov in reparacij na ramena proletariata!

Ali kako je mogoče naprtiti proletariatu tak jarem? Mogoče je, ker je demokratska republika, ki jo predstavljajo in podpirajo socialni demokratje, dosegla v petih letih svojega obstanka svoj logičen zaključek: diktaturo generalov in veleburžuazije.

Tako sijajnega primera v vlogi demokracije v imperialistični dobi še nismo imeli. Nemška buržuazna demokracija, ki so jo ustvarili in vodili socialpatriotje, se je tekom pet let pretvorila v brutalno diktaturo buržuazije. Obdržala pa je svojo zunanjo obliko demokratske republike, ravnajoč se formalno po vseh zakonih.

Osemurni delavnik, zadnja pridobitev nemške novemberske revolucije v letu 1918, je torej likvidiran.

Komunizem v čehoslovaški vojski.

V Trpecu-Svet Martin na Češkoslovaškem je prišlo do spopadov med vojaki in oficirji. Ravnotako se vršijo v vojašnicah Olomuca aretacije vojakov radi komunistične propagande. Te aretacije so povzročile odkrit odpor, ker so čete zahtevale, da se zaprti sodrugi takoj osvobode. Upor se je polegel šele, ko so aretirance spustili na svobodo.

Fašistovske strahote v Bolgariji.

Pisali smo že o grozodejstvih, ki jih izvršujejo fašisti nad bolgarskimi delavci in kmeti. Brali pa smo pismo, ki našteva take grozovitosti, da ga prinašamo spodaj skoro popolnoma neskrajšanega. Pisal ga je duhovnik svojemu sinu v Nemški Avstriji.

»Dragi sin! Okrog 1. oktobra t. l. sta prišla v našo vas Boris Genčef ... in njegov brat Ivan Genčef, aktiven oficir ... Novi komandant Genčef je dal poklicati iz Plovdiva 15 rabljev, milijonarjev v vojaških uniformah. Cel dan, 3. oktobra, je pila vsa tolpa z bratoma Genčef v hiši Pela Popofa in grozila, da bo pila za vinom tudi kri.

Okrog sedme ure so resnično povabili 13 kmetov, med njimi tudi tvojega brata Petka, in jih z avtomobilom odpeljali v Plovdiv ...

Pretekli so dnevi in mi nismo vedeli za usodo aretirancev, dokler ni prišel tretjega dne v našo vas Nikola Nikolof iz Kurteva in nam prinesel sledečo strašno vest: **Ko je dospel avtomobil do mlina Kalju Kurtefa med vasema Kurtevo in Kara-Tair, je dejal šofer, da je motor poškodovan in ne more dalje voziti. Nato so rekli banditi: »Poteglnimo dol debelega!« In izvlekli so iz avtomobila tvojega brata Petka in so ga mučili ter postopali z njim na najstrašnejši način. Ko so mu zadali okrog 50 vbodov z nožem, so mu zdrobil lobanjo. Ravnotako so ubili tudi Nikola; ostali so ubežali, trije med njimi pa so bili še ustreljeni.**

Ta žalostna vest se je hitro razširila in vznemirila celo vas. Popolnoma smo potrti. Tvoja svakinja, ki je ostala sama s tremi otroci, se ne da potolažiti. Najti ne morem besed, da bi izrazil svoje ogorčenje nad temi divjimi zvermi, našimi oblastniki, in niti solza, da bi objokoval svojo usodo. Čakam samo še na smrt, ki naj stori konec vsem mukam, da ne bom več slišal ne videl joka in stoka vdov in sirot.

S težavo smo pripravili komandanta, da dal nama, dvema duhovnikoma, dovoljenje za pokop umorjenih. **Ob sedmi uri je dospel voz z nagimi, pohabljenimi trupli. Komandant nam je ukazal, da jih oblečemo do 8. ure prihodnjega jutra. Ob tretji uri je bil pokop.** Preiskovalna komisija, ki smo jo zahtevali, ni prišla.

Nikdo v vasi ne ve, zakaj so bili ti ljudje aretirani in umorjeni. Glavna krivda na umorih, pade na vlado, ki takim banditom in krvosesom, kakor sta pijanca in igralca brata Genčef, dovoli moriti nedolžne ljudi. Težki časi so napočili za ljudstvo, dobrodošli pa za morilce. Niti Turki in janičari niso počenjali takih grozodejstev.

Komaj je prišla na površje vlada učenega profesorja Cankova ..., že je gazilo vse ljudstvo v krvi. Elita naroda je bila usmrčena, matere so izgubile svoje sinove, žene svoje može in otroci svoje očete ...

Ko prejmeš moje pismo, piši takoj svojemu bratu v Ameriko, ki naj vse to sporoči časopisom. Daj to v javnost, v nemške in angleške časopise. **Naj ve cel svet, da vladajo v Bolgariji živine, ki pijejo človeško kri. V zapadni Evropi živijo ljudje, razumeli bodo naš klic, slišali jok tisočev otrok, ki so postali sirote brez strehe in kruha zdaj, ko prihaja zima. Trdno verujem, da se javno mnenje v Evropi in Ameriki ne bo dalo več varati od naših vladarjev, ko bo slišalo ta grozodejstva ...**

Ne pozabi poudariti v časopisih, da se brata Genčef svobodno sprehajata, čeprav sta neposredno kriva na umoru petih kmetov. Prinašam tudi listo vseh brez razlogov aretiranih in umorjenih naše vasi:

Zaprti v ječah Plovdiva:

1. Angel Angelkof, 24 let star, učitelj, poročen.
2. Kalofer Šudaref, 27 let star, kmet, poročen.
3. Lazar Nikolof, 24 let star, kmet, poročen.
4. Boris Kristof, 28 let star, kmet.
5. Slavej Kristof, 25 let star, brat imenovanega.
6. Peter Nedelčef, 26 let star, delavec.
7. Angel Nedelčef, 17 let star, brat imenovanega.
8. Konstantin Bakardjijčeto, 20 let star, delavec.

Umorjeni:

1. Petko Iv. Todorof, 43 let star, poročen.
2. Stojan Panof, 30 let star, učitelj, poročen.
3. Mihael Tr. Toškof, 32 let star, učitelj, poročen.
4. Nedeljčo P. Ljahov, 16 let star, krojaški vajenec.
5. Nikola Georgijef, 20 let star, kmet, samski.

To so žalostne vesti iz naše vasi. Naznani jih celemu civiliziranemu svetu. Od Vidina do Črnega morja in od Rodopskega pogorja pa do Donave je zasužnjen cel narod in tisoči so bili poklani kakor živina. Mnogo cvetočih mest in vasi se je spremenilo v pogorišča, mnogo šol v zapore in zapori v pekla.

Kričim, dne 3. novembra 1923.

Pozdrav. Tvoj oče.«

To očetovo pismo sinu spričuje dovolj. **»V Bolgariji vladajo živine, ki pijejo človeško kri.«** In te živine so bolgarski fašisti in te živine so bolgarski socialni demokratje, ki imajo v vladi svojega ministra. Kri pijejo ... Bratci teh bolgarskih fašistov so jugoslovanski Orjunaši in bolgarski socialisti krvavih rok imajo svoje verne »sodruge« v jugoslovanskih policajsocialistih.

Proč z Orjuno! Proč s fašizmom! Proč s socialno demokracijo!

Politične vesti.

Narodni socialisti — hlapci radikalov.

Neštetokrat in neštetokrat so se že izkazali narodni socialisti kot buržuazni podrepniki in ljudje, ki hočejo delavstvo razcepiti ter ga tako udinjati kapitalu. Svojo reakcionarnost in pokornost režimu so pokazali že takrat, ko so glasovali za zakon o zaščiti države. Zato pa ne morejo nikamor naprej in Deržič in Brandner sta lepo zgubila poslanske mandate. To je res hudo! Posebno, če ima človek pred seboj »ljudske interese«! Narodni socialisti pa so pali šehuje, postali so navadni hlapci radikalov in pa lutke ter agentje Jadranske banke. Jadranska banka oziroma Narodno Radikalna Stranka je namreč ustavila »Jutranje Novosti« in pričela izdajati »Narodni dnevnik«. Pri tem »Narodnem Dnevniku« se blešči tudi ime narodnega socialista Deržiča. Hoče si pač zopet naredili pot do korita in prosil je milosti pri Pašićevi bradi. Kajne, narodni socialisti, prijetno je bilo pod radikalno streho? Lahko se mnogo prisluži in lahko se poneveri 75.000 Din, pa te še ne zapro. To je že narodni socializem! To je »socializiranje bank«!

»Nova Pravda« nas zato ob novem letu pozdravlja prav na radikalski način: blati sovjetsko Rusijo, na drugi strani pa priporoča svojim pristašem, da naročajo »Narodni Dnevnik«. S ponosom piše, da sta Deržič in Roglič podpisala proglas v »Narodnem Dnevniku« po nalogu stranke. Narodnosocialistična stranka kot taka se je torej udinjala Jadranski banki in bo delala pot radikalcem, dokler ne pogine, v kolikor še ni. Naj počiva v miru!

Država afer in korupcije.

To je naša Eshaezija. Zadnje čase se afere tako množe, da se ž njimi še upoznati ne moremo. Obenem pa čitamo, da je odstopil minister ta in ta, drugi dan doznamo, da mu je sledil še eden, a čez par dni pa oba umakneta demisijo itd. Izmed mnogih afer naj navedemo nekaj bolj mastnih

Že pomladi leta 1923 je naša država stvorila sporazum z drugimi državami glede Južne železnice. Potem »sporazumu« se obvezuje naša kraljevina, da bo nekemu fondu v Parizu plačevala skozi 45 let po 100 milijonov dinarjev letno. Nadalje bo država SHS izplačala vsoto 17 milijonov dinarjev, da se s tem

denarjem zgradi italijansko (!) morsko pristanišče v Trstu. Končno se južni železnici odpusti ves davek, ki ga je imela do konca l. 1921. (Našemu kmetu in obrtniku pa davčna oblast ne prizanese niti ene pare!!!)

Ministrstvo pošte in telegrafa je potrebovalo znamke. Naročilo jih je na Angleškem **po dva in pol krat večji ceni**, nego so ponujale druge dežele. Lahko pa bi bile celo štirikrat ceneje, če bi se tiskale doma, ker je bila nalašč za znamke sezidana posebna tiskarna. — Kaj se menijo ministri za parkrat deset milijonov!?

Vojno ministrstvo ima tudi svoje zanimivosti, ki jih ni najti v deveti deželi. Vojni minister je namreč v aprilu podpisal pogodbo z nekim pariškim trgov. agentom Gavrilovićem za 300.000 pušk. Naročba je veljala 800 milijonov dinarjev in je bila sklenjena tekom 48 ur. Po osmih mesecih pa se je izkazalo, da dotični agent sploh nima nikakih pušk in da je goljuf.

Koliko milijonov je šlo tu v grlo nenasitnih parasitov? In koliko milijonov bo še šlo, saj je naša lepa »domovina« zopet vzela v Franciji posojilo za celo milijardo in 500 milijonov dinarjev ali za 6 milijard kron?!

Le tako naprej! Še hitreje navzdol!

Radić na Dunaju. Dolgo časa se je mudil hrvaški Radić v Londonu, kjer je iskal pomoči proti Pašićevi vladi. Mislil je, da bo kaj dosegel, pa se je strahovito zmotil. Njegovo potovanje tja ne pomenja ničesar drugega, nego velik poraz. Radićeva politika, ki goljufa revolucijonarne hrvaške kmečke mase, se je ponovno izkazala kot ničeva. Čas je, da hrvaški kmetje spoznajo to lopovsko politiko in pokažejo hrbet Radiću. Časopisi pišejo zdaj, da je zapustil London in prišel bližje Jugoslaviji, namreč na Dunaj, kjer baje misli ostati. Širili so se že glasovi, da je v Zagrebu. No, pa Radić se ne sme prekmalu vrniti, sicer bi se njegovi volilci preveč začudili. Potrebno je malo pripravljanja za povratek. In zdaj sedi na Dunaju, sprejema obiske in daje izjave. Kmečke mase pa trpe... To je politika meščanskih strank. Govorijo in obljubljajo mnogo, ne dosežejo pa ničesar za ljudstvo, pač pa za svoje poslance in verižnike.

Zbor demokratske stranke v Zagrebu. Dne 30. decembra se je vršil v Zagrebu zbor demokratske stranke, na katerem sta govorila Pribičević in Marinković. Pozornost vzbuja govor Pribičevića, ki je ostro napadel redikalno stranko in naglašal, da se morajo složiti vsi državljani, ki so za državo, z drugimi besedami, da morata demokratska in radikalna stranka stopiti v koalicijo. Izjavlja pa, da ni proti samoupravam, ampak je bil že leta 1919 zanje, saj odgovarjajo demokratskemu programu. Zato pa ni niti misliti na razbitje demokratske stranke. Ona vstraja na ustavi in načrt o samoupravah se da izvesti v okvirju ustave. Demokratska stranka pa se ne more vezati za vse čase, da bo proti reviziji ustave. Pribičević je torej za centralizem in za koalicijo z radikali, a tudi za samoupravni načrt Marinkovića.

Mladinski vestnik.

K obletnici razpusta »Iskre«.

Bila je v resnici iskra. Dan pred prvim majem leta 1922. se je izkresala, švignila v temo, jo razgnala in zanetila v delavski mladini Slovenije ogenj, ki se je mogočno vnel in ki se od tedaj ne da več ugasiti. Kajti iskra je bila nastala iz trdega kamna kremenca in pala je na tla, ki so komaj čakala nje...

Življenje mladinskemu društvu »Iskri« je bilo odmerjeno zelo kratko. Njena zgodovina se pričenja s prvim majem in s koncem decembra — konča? Ne! »Iskra« je bila sicer razpuščena, toda njena zgodovina se je pričela pisati drugače.

Obznana je bila zatrla Savez komunistične Omladine Jugoslavije. Mladina, ki se je v njem zbrala, ostala je brez svoje revolucijonarne organizacije. Udarci režima so jo zadevali in šele v l. 1922 si je mladina zopet ustanovila svoje središče in svojo bojno organizacijo, ki je vpričo razmer pomenjala nov pričetek mladinskega gibanja Slovenije.

»Iskra« — to je mejnik v zgodovini gibanja delavske mladine Slovenije.

»Iskra« — to je spričevalo revolucijonarnosti mladine, je center in oporišče mladine, ki se je borila proti likvidatorstvu Klemenčiča in Fabjančiča in tvorila jedro opozicije, jedro, ki je končno rešilo sutuacijo v Sloveniji.

»Iskra« — v njej je bila avantgarda rudarske mladine, ki je stala v ostrem boju proti sindikalističnim tendencam, proti Dimniku in Štefančiču in za marksistične organizacije in smernice delovanja.

Revolucijonarni duh je preveval »Iskro« in zato je režim iskal povoda, da jo razpusti. Romali so v zapor rudarski omladinci Manfredda, Erjavec, Kozar i. dr. in celjski proces, prvi mladinski proces, ki se je vršil 31. decembra, je dal že davno zaželjeni povod. Obsodba sodruga Manfredda na dve leti zapora in razpust »Iskre« — to je bilo novoletno darilo buržuazije proletarski mladini Slovenije.

Samo časopis »Proletarska mladina« je še ostal od »Iskre«, to se pravi njeno središče in vez med mladino različnih krajev.

Ali razmah mladinskega gibanja ni izostal in je dosegel visoko stopnjo. Buržuazija ni uspela s svojim aktom. Doživela je poraz. In kljub novim naskokom se pripravlja proletarska mladina Slovenije, da ji prineso novih porazov.

»Iskra« pa je bila v resnici iskra!

K.

Ljubljanski mladina zgradila svoj oder. Z združenimi močmi in s požrtvovalnim delom so si ljubljanski omladinci postavili v Delavskem domu svoj lasten omladinski oder, ki bo od zdaj naprej zbirališče mladine in ji nudilo potrebne zabave in izobrazbe. Kljub nezadostnemu času so že na Silvestrovo priredili družaben večer z deklamacijami, komičnimi prizori, petjem »Smolarja« in končno s živo sliko o polnoči. Izpadlo je dobro in v zadovoljstvo gledalcev ter igralcev. Upati je, da bodo sledili temu še podobni večeri s še pestrejšo vsebino.

Dopisi.

Jesenice. Občinske volitve. Koncem januarja bomo imeli na Jesenicah zopet dogodek, ki že zdaj spravlja vse stranke v gibanje, namreč občinske volitve. Pripravlja se na vseh koncih in krajih. Klerikalci se sučejo in smučejo, socijalisti bi radi do kakšnih »socijalističnih« stolčkov, čeprav tudi samo občinskih, a najbolj smešni so radikali, ki kar sami določajo kandidate ne da bi jih preje vprašali. Kandidatno listo pa je vložila tudi Neodvisna Delavska Stranka, ki bo zopet zbrala okrog sebe vse revolucijonarne jeseniške proletarce v znamenju boja proti reakciji, proti militarizmu in fašizmu, proti novim vojnam, za priznanje Sovjetske Rusije, za enotno fronto delavcev in kmetov ter za delavsko-kmečko vlado. Sodrugi, kovinarji, ne dajte se premotiti od buržuaznih agentov in njihovih laži in tudi ne od socijalpatrijotov, teh hlapcev kapitalistične gospode. Volite vsi Neodvisno Delavsko Stranko Jugoslavije! — Kako znajo delati gospodje oblastniki, se vidi iz tega, da so volitve tako naznanili, da nobeden ni niti zvedel zanje. Šele v zadnjem trenutku smo doznali in vložili listo na Jesenicah. Nismo pa mogli vložiti kandidatne liste na Javorniku. Zato se vsi sodrugi kovinarji na Javorniku ne morejo in ne smejo udeležiti volitev. Na Javorniku napoveduje NDSJ bokot volitvam.

TRBOVLJE. — Shod NDSJ. V nedeljo se je vršil v Trbovljah dobro obiskan shod Neodvisne Delavske Stranke. Govorila sta dva govornika iz Ljubljane in njiju govor je ,vseboval sledeče: Politična situacija v Jugoslaviji se vedno bolj poostruje. Delavstvo pada v vedno hujšo bedo in reakcijo. K njemu prihajajo stranke in ga hočejo pridobiti zase. Klerikalna stranka se je dosti trudila, a delavstvo jo ne mara, saj je ona tista, ki je na Zaloški cesti dala postreliti delavce, ki je omogočila radikalno vlado in z njo kuluk, povišanje davkov, odpravo ministrstev za agrarno reformo in socijalno politiko itd. Tudi radikalna stranka sama hoče dobiti nekaj glasov in zato najema agente, ki lahko poneverijo 75.000 dinarjev, kakor Šuntajs, ki delujejo, da zrušijo štrajk in uvedejo nad delovnim ljudstvom bič in brezpravnost. Radikali so najpodlejši ljudje in oni, ki so odgovorni za vse, kar se danes dogaja v Jugoslaviji, ker oni sami sedijo na vladi. K njim spada poleg Štefanoviča tudi Klememčič in Fabjančič, ki izdajata svoje Policijske novice, hoteč delavstvo zvabiti v radikalni tabor. Ali motita se zelo. Delavstvo ostane razredno zavedno. Še en agent hodi med delavstvo, to je Orjunaš. Jugoslovanski fašisti, organizirani v Orjuni, hočejo po zgledu svojih italijanskih tovarišev in bolgarskih bratcev pahniti proletarijat pod fašistovsko diktaturo, ki govori z revolverji in bombami. Vendar pa so jugoslovanski Orjunški zelo neumni in na svojem kongresu so doživeli polom. Delavstvo pa jih mora s svojo trdno pestjo poučiti, da ne dovoli, se z njim igrati. Končno je treba ponoviti naše že tolikokrat povedano mnenje o socijalpatrijotih, da so slepi služabniki kapitala in Trboveljske družbe ter policaj - socijalisti, od katerih se delavstvo z gnjusom obrača. Edino Nezavisna Delavska Stranka je ona, ki zastopa interese proletarijata, boreč se proti belemu terorju, za delavsko-kmečko vlado Slovenije, za popolno osvobojenje proletarijata in uničenje kapitalizma. — Množica je z odobravanjem in navdušenjem sprejela govore in ni dovolila nekemu Orjunašu, da govori, marveč bi ga kmalu s pestmi poučila, kdo ima prav. — Sodrugi, rudarji! Na delo za Neodvisno Delavsko Stranko Jugoslavije!

Zakaj smo ubožni? — Ako govorimo o revščini in ubožnosti, se razume, da mislimo na garajočo, izkoriščano človeško paro, ki se peha od zore do mraka, a nima dovolj pod palcem za kruh in toplo obleko in tudi ne svoje strehe, ki bi jo varovala pred vremenskimi neprilikami. Na drugi strani pa vidimo bahajoče bogastvo, ki ga uživajo ponajveč gizdavi postopači, oderuhi, goljufi z blagom in besedo. Odkod to kričeče razmerje med delom in imetjem, med enim in drugim človekom? Gobezdava navihana buržuazija ve na to vprašanje hitro odgovoriti: »To je družabni red, ki je od Boga določen. Ni mogoče, da bi imeli vsi enako premoženje, na svetu mora biti tudi hlapec poleg gospoda.« — Pa recimo, da je nekaj resnice na trditvi, da vsi ne morejo biti enako premožni, ker se ljudje razlikujejo po telesnih, duševnih in moralnih lastnostih, ako tudi so te razlike večinoma zopet le sad krivičnega družabnega reda, moramo vendar staviti vprašanje, kako pa kljub temu pride, da gredo eni neprestano po lestvi do neizmernega bogastva navzgor, drugi, ki se pehajo in garajo, pa tonejo v vedno večjo bedo in nezaslišano pomanjkanje? Odkrijmo nekaj vzrokov temu pojavu! Kot prvega moramo zabeležiti krivični davčni sistem in davčno zakonodajo. Mnogokrat se je že dokazovalo, da plačujejo največji bogatini razmeroma najmanjši davek. V podrobnosti se danes ne spuščamo, ker zahteva to poseben članek zase. Opozarjamo zaenkrat le na dejstvo, da so n. pr. užitninski, carinski in pristojbinski davki tako za bogatina kakor za revnega enako visoki. — Drug vzrok je militarizem, ta moloh sedanjega družabnega »reda«. Koliko bogastva, oziroma denarja požre ta pošast, vidimo iz vsakoletnih državnih proračunov. Poleg tega se najame še posojilo n. pr. 300 mlijonov frankov za novo orožje, ki se ne ve, ali se bo kdaj in proti komu rabilo in sploh tudi z uspehom? Morda ga celo vzame vrag, kakor se je to godilo drugim narodom po svetovni vojni! In li veste, kaj pomeni novo nabavljeno orožje? Nove davke, nova bremena, poslabšanje življenskih pogojev in razmer! Je že neizmerna potrata ledaj, ako se mora domači materijal od domačinov predelati v municijo, puške, kanone in drugo tako »ljubeznivo« stvar, tem večja škoda zadene državljane (izvzemši tiste, ki prejemajo krasne provizije!), ako se naroča blago v tujini. Kako bi se povzdignil patriotizem, ako bi se tak denar porabil za zidanje novih stanovanj in dobrodelnih zavodov! Pa seve, to ne sme biti, rajše se pripravlja nova vojna, da uničijo še to malo, kar imamo. Kako že pravi pregovor? »Kogar hoče Bog kaznovati, ga udari s slepoto.« Menda bo res. — Tretji vzrok so slaba uprava, gnili parlamentarizem in nevestni in nekvalifikovani državniki. S tem, da ima kdo doktorsko diplomo, še ni dokazano, da je sposoben za državne posle. Imeti bi moral temeljito znanje v mnogih stvareh in še večletne lastne izkušnje na različnih popriščih človeškega dejstvovanja. Toda takih mož je jako jako malo na vodilnih mestih, tem več pa protežiranih koritarjev. — Četrti vzrok siromaštva mase je krivična razdelitev zemlje in tajnih zakladov ter radi tega neracionalno obdelovanje zemlje. Zadnje je deloma tudi posledica nepoučenosti in neuvidevnosti množic. Ne smemo pozabiti tudi gizdavosti izvestnih slojev, ki ne vedo, kako bi še okrašali svoje mrljivo telo; s kakšno hrano in pijačo naj bi ga mastili in kam neki bi ga vozili kazat tujim očem! Vse to pa gre na stroške trpeče mase, pa bodi že svilena obleka, zlata zapestnica, parfum, luksuzni avto ali drugo nebodigatreba! Dokler trpi tvoj sobrat gladu, je vsak gizdalin pijavka. — Končno moramo še dostaviti, da nas oškoduje ne le naš militarizem, ampak tudi tuji iz umljivih razlogov. Ena država sili drugo k čim večji in boljši oborožitvi. Takozvane »prijateljske« države posojajo celo denar, seveda za visoke obresti (!), da se druga (prejemalka) po nepotrebnem zadolži in se še bolj osovraži pri sosedah! Vse to je delo buržuazije kot dedača srednjeveškega fevdalizma. Šele socializem na celi črti bo odpravil ta blazni sistem in upostavil ali omogočil razmere, da bo vsak, kdor resno dela, tudi lahko živel kakor človek. —a—.

Zagorje. Pri nas v Zagorju se je vršil v nedeljo, dne 30. XII. 1923 dobro obiskan shod rudarjev, na katerem je poročal s. **Vergelj** o poteku junaške borbe rudarjev v stavki in o ribarenju v kalnem dohtarja Dimnika, Fabjančiča in Klemenčiča. Po dolgem govoru s. Vergeljna se priglasi k besedi s. **Zaman**, brezposeln rudar, ki se popolnoma strinja z izvajanji s. Vergeljnna ter pravi, da za sužnje ni pravice na tem svetu. Nato poroča s. **Hočevar** o raznih agentih, kateri hodijo med proletarijat in ga hočejo pridobiti za njihovo umazano politiko in tako napraviti nered in nemoč med rudarji. Nato se zopet priglasi k besedi s. Vergelj ter ugotavlja, da borba rudarjev še ni dokončana, marveč stojijo rudarji še vedno za svoje pravice in spomenico. Poziva navzoče, da gredo na delo, da zopet vpostavijo močno ZRD. — Navzoči okrajni glavar je zopet pokazal svoj režimski terorizem in ni pustil prebrati resolucij, marveč jih je konfisciral.

Trbovlje. Klerikalna lopovščina. Pred kratkim se je vršil v društvenem domu v Trbovljah klerikalen shod, na katerem se je razpravljalo o rudarskem štrajku, kako in kdo ga je razbil. Pri tem so govorniki trdili, da ni bila prava situacija, da ZRD ni po pravi poti vodila štrajka, da so člani ZRD šli prvi na delo in da so funcijonarji ZRD kričači in pa tisti, ki so zavozili štrajk. Skratka, napadli so z vso silo Zvezo Rudarskih Delavcev. Večina ljudi na shodu je bilo seveda članov ZRD, ki se niso dali zmotiti s takimi frazami, temveč so se razburili in z burnimi medklici prisilili, da so klerikalni bambardoni nehali s svojimi frazami. Oglasil se je tudi eden od ZRD in odgovoril na laži klerikalcev. S tem shodom so se rudarji lahko prepričali, kakšni hinavci in lopovi so klerikalci. Pred stavko so se delali za najbolj vnete zagovornike delavstva, koncem stavke so se lepo poskrili na varno in zdaj, ko je vsega konec, pa blatijo ZRD, blatijo njene funkcijonarje, ki so sedeli v celjskih zaporih in bili izpostavljeni največjemu terorju. Sodrugi, proč s klerikalnimi lažnivci in obrekovalci! Naj živi ZRD!

Trbovlje. Pri nas v Trbovljah je polno agentov. Kamor stopiš, se zaletiš vanj, tako da moramo mi, rudarji jako paziti, s kom imamo opravka. Ljudstvo pa tudi zahteva, da se s takimi provokaterji pomede in pusti iti svoja pota. Delavski funkcijonarji morajo biti samostojni in imeti pred očmi to, kar želi masa. Obračunajmo z radikalnimi lopovi, za katere moramo imeti samo pest in ne lep pogled. Odrežimo Dimnika, ki provocira in hoče ZRD zapeljati v rodikalne vode. Oolski pri njem se morajo končati. Takega doktorja vrzimo stran, kamor spada. Naj živi revolucijonarni proletarijat in njegova Neodvisna Delavska Stranka!

Omladinec.

Sovjetski delegati v Beogradu.

Kakor poročajo zadnje časopisne vesti, so dospeli v Beograd trije delegatje sovjetske vlade iz Moskve. Gre se baje za vpostavitev odnošajev z Rusijo. Dogodek se spravlja tudi v zvezo s konferenco Male antante, ki se vrši v kratkem v Beogradu in ki bo razpravljala o razmerju do sovjetskih republik. — Več prihodnjič.

Tiskovni sklad.

Komarek Ivan, Jagoče, Din 4.50; Novak Franc, Ljubljana, Din 4; Usar Peter, Tržič, Din 5; Rožnik Jakob, Ljubljana, Din 2; Bolta Ivan, Domžale, Din 5; Viktor Kokalj, Ljubljana, Din 2; Letnar Ivan, Vič, Din 2; Gruden Franc, Vič, Din 2. Skupaj Din 26.50. Preje izkazanih Din 9538.75. Vsega skupaj **Din 9565.25.**

Za Delavski dom so darovali na Silvetrov večer v delavskem domu: Hinko Pavlič 40 Din, Rajko Ostere 30 Din, Bazuh Ivan 30 Din, Mesojednik 25 Din, Magerl Jože 20 Din, Gerbeis Ivan 20 Din, Neimenovan 8.50 Din.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij.
Odgovorni urednik Anton Šušteršič.
Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.